

הסבא מנהוּבְרָדוֹק זצ"ל, ושבע שנים למד בביאליסטוק, ששם היה הגר"א יפהן זצ"ל ולמדו גם בחברותא.

ואמר בזה"ל אודות הגר"י קנייבסקי. "אער איז נישט גיוען פון די ועלט". ושאלתי האם השתלב בכל עניני המוסר, כגון בורסה של נובהרדוק וכדו', אמר לי שלא, שהוא היה גבוה מזה. הוא היה ידוע בתור עילוי, אבל התמדתו הייתה לה להפליג, לילות שלמים היה מונח על שולחן גדול מלא ספרים פתוחים, והיה הולך וחוזר הולך וחוזר הרבה פעמים מקיר אחד לשני וחושב, לא היה לו סדר לשינה, אלא כשהיה צריך לישן היה נרדם בישיבתו על הגמרא, וכך היה מנמנם, היה עומד על דעתו מאד בד"ת, וספרו הראשון שערי תבונה היה לו הסכמה מהגר"ע, וכיון שהיה שם איזה מילה (שלא זוכר היטב כגון יש להעיר וכדו') לא רצה להדפיס ההסכמה בכלל.

היה הולך עם טלית קטן עד הברכיים כבר בבחרותו, והיה הט"ק לא נקי, עד שאמר שחושש לגבי הטלית קטן את הגמ' (שבת קמ"ז). המנער בגד שחור בשבת וכו', ולכן באמת טוב היה שלמד בנובהרדוק, כי לפי טבעו לא שייך שיגדל במקום אחר, כי היה מופקר ומופקע מעולם הזה, וזה היה במצב כזה השייך רק לנובהרדוק.

בגומל היה מנהגו שכאשר היה לו איזה חידוש בגמ', היה קורא לבחורים אצלו ואומר להם בואו בואו שמעו, ולא היה משגיח ולא שת ליבו אם זה מתאים לו לפי כבודו או לא (אייב אעס פאסט צו ניט). הוא התחתן בן עשרים וכמה וזה היה נקרא אז צעיר.

גם אז שמיעתו כבר הייתה לקויה במקצת אבל שמע, והיה נוהג כמו כולם היה מתלוצץ על עצמו עם פסוק וכדו', היה מטייל, היה גיבור, וכשהוא הלך עמי פעם אחת לטייל לא הייתי יכול להשיגו מרוב מהירותו. גם אז היה מגדולי הדור.

ע"כ מה ששמעתי וכתבתי מהרב סגל והראתי לרבנו כל הנ"ל, ומאד התרגש ואמר שאבא היה מספר רק מעט על ילדותו, ולפעמים היה מספר על בחור אחד, והיה זה הוא, אבל לא אמר שזה הוא.

החזו"א בא אחרי פטירתו

אמרתי לרבנו. שמעתי עובדה אודות פלוני איש ציבור שהיה בשעתו עסקן נכבד וקרוב לממשלה (נקבתי בשמו).

בימים ההם היה מעשה, במושבניק שבאו אליו שודדי לילה לגנוב תרנגולות, והיה בהול על ממונו וירה באחד מהן בכיוון רגליו ובשוגג הרגו, והנה בתקופה קצרה אח"כ אותו עסקן חשוב בא אל החזון איש, והחזון איש ביקש ממנו כי ידאג

לשחררו. שאלו העסקן: מאמתי רבנו דואג לרוצחים, ענה לו זה היה בשוגג, ושאלו ממתי הרב דואג לרוצח בשוגג, ענה לו אמו אלמנה והוא בן יחיד, וביקשה ממני לדאוג לו ולכן מבקש.

ושוב אחרי כמה ימים נכנס שוב לחזון איש ושאלו האם טיפל בעניין והתחמק שלא היה פנוי לענין. אמר לו החזון איש שמבקש ממנו מאד שיזדרז, ושאלו מדוע מתמסר כל כך לדבר.

וענה כי האלמנה באה שוב ובכתה והדמעות שלה עומדות לי בעיני ומפריע למנוחתי שאיני לומד במנוחת הנפש.

ענה לו, יש לי פיתרון, שאלמנה תתקשר אלי, ויהיה לחזון איש מנוחה מזה, ולי הרי זה לא מפריע בלימוד.

אמר לו החזון איש מהשמים גזרו עלי צער מסוים, ואין לי רשות להעביר את הצער לאחר.

תגובת רבנו: למעשה הנ"ל, יש המשך. הם היו ב' אחים שלמדו בפנוביז' ואני מכירם בשמותיהם והם סיפרו לי שאחר פטירת חזון איש עדיין היו בבית סהר, והנה בא החזון איש בעצמו לשוטרים וביקשן שיסחררו ונבהלו ושחררו, זה מעשה נורא.

אחריות גדולי ישראל

אמר רבנו, כי החזון איש לא נכנס לקבלת שבת בבית הכנסת, או שלא אמר כלל או שאמר לבד, כי מה שלא חיוב לא אמר בדרך כלל. אמרו לו כי העולם מזלזל בזה כיון שהחזון איש לא אומר, ומאז תמיד בא ונכנס לקבלת שבת, אך לא ראיתי אם באמת אמר או לא. ויצא אחרי קבלת שבת, וחזר למעריב.

וכן אבא היה מתאמץ להניח את אוזנו בקריאת התורה על יד הבעל קורא כי קשה עליו השמיעה ובהפטרה פחות התאמץ, ואמרו לו כי מזלזלים בהפטרה כי מבחינים שהוא לא כל כך מתאמץ בזה כקה"ת, ומאז ההפטרה היתה אצלו כקריאת התורה.

האם חובה להאמין לעובדות

בהקדמת ביאור הגר"א בשולחן ערוך מספרים בניו, שפעם אחת התארח ובעל הבית נתן לו לאכול ואח"כ נתן שוב ושוב הגר"א הקיא ואכל אעפ"כ כי "כל מה שאומר לך בעל הבית עשה" והיה סבור לקיים דברי חז"ל עד מסירות נפש.

זה פלא, כי הרי בעל הבית רצה לטובתו ולא לרעתו, אם כן אין זה עשית רצון בעל הבית.

ושוב בהזדמנות אחרת הזכרתי לפני רבנו מה שכתב בן הגר"א (בהקדמה לשו"ע או"ח) וז"ל: פעם אחת בהיות הגר"א בדרך, ולן אצל איש ישר - הולך, בערב נתן הבעל הבית לפניו לאכול והפצירו לאכול, וישם בפיו והקיאן, כי נתקלקלה אצטומכתו. ויבא בעל הבית ומצא הקערה שלימה כבתחילה, ויפצר אותו עוד פעם. ויחל לאכול והקיאן שוב, ועשה כן ג' או ד' פעמים. ושאל אותו אחד מגדולי תלמידיו המפורסמים שהיו עמו בדרך מדוע מצער נפשו כאשר לא תוכל שאת אותו העת לאכול? והשיב: הלא אמרו חז"ל כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, ובכל מקום שנאמר "עשה" אפילו בדברי סופרים שיעורו לקיים עד שתצא נפשו, עכ"ל.

תגובה: החזו"א אמר שזה שקר וכזב, כוונתו שהי' להגר"א לומר שלא רוצה. [וכוונת החזו"א שלא יתכן שיש דין כזה הרי אין זה רצונו של בעה"ב].

ואם יהיה מפורש שכך רצון בעה"ב? אה"נ אז חייב.

ואמרתי לרבנו שזה דבר חידוש שמסביר החזו"א יבטל מה שכתבו בניו של הגר"א. וכי הם היו שם, רק שמעו וזה ככל הדברים ששומעים שאין זה ראייה שאמת.

אמרתי. ספרתי למרן הרב שך כי שמעתי מת"ח שאמר איש מפי איש עד הגר"ח וולוז'ינער, כי פעם אחת היה בחור חולה בישיבה והגר"ח שלחו לביתו עם בחור נוסף, ובדרך היו באכסניה והיו חסרים להם כמה קופיקות לשלם ואמר הבחור החולה שבחזרתו של הבחור המלוה הוא ישלם בשבילו, וכך עשה ששלחו לשלם אך הבחור שכח. הבחור החולה נפטר. ואחרי זמן קצר הלך הגר"ח במסדרון בישיבה והנה לקראתו הבחור המת ושאלו מה עושה כאן. ואמר: עברתי את דין שמים בהצלחה, אבל דבר אחד מעכבני מה שחברי שכח לשלם לאכסניה, ובאתי כעת לבקש ממורי ורבי לסדר את הענין.

הרב שך שמע והגיב: המעשה שקר. אמרתי לו זה איש מפי איש, ענה: זה איש מפי איש שקר. מען טארניט גלייבען קיין מעשיות. ע"כ.

ואמר רבנו: מדוע באמת הרב שך לא האמין לזה, אפשר שהיות והבחור שלח את הכסף ומצדו עשה מה שצריך, זה לא היה מעכבו.

שמעתי מהגרמ"מ פרבשטיין שליט"א ששמע כמה פעמים מאביו הגר"א פרבשטיין זצ"ל, ששמע מהחזון איש שהעולם מספר שרבי חיים בריסקער היה שולח להגרי"א מקובנא שאלה ביקשו שיכתוב רק את המסקנא ולא כל השקלא וטריה, כי על המסקנא הוא בטוח וסומך על סייעתא דשמיא שלו, אבל אם יכתוב

על סמך מה זה בנוי ואם יחלוק על זה שוב אי אפשר לו לפסוק כן. ואמר החזון איש שלא מאמין לסיפור כי אין ב' תורות.

תגובת רבנו. סיפר לי רבי אברהם הורוביץ זצ"ל שסיפר פעם לחזון איש על רבי אפרים זלמן מרגליות שהיה עשיר גדול ופעם אחת טבעה בים ספינתו שבה היה רכוש רב, והיה קשה לבשר לו על כך, נכנס אחד מבני המשפחה ושאלו: רבנו, כיצד אפשר לברך על הרעה כעל הטובה ולקבלינהו בשמחה ורבי אפרים זלמן זצ"ל ענה והסביר לו באריכות ואח"כ ההוא אמר לו: רבנו, ספינתך טבעה, והגיב אוי! ע"כ. אמר חזון איש: זה שקר רבי אפרים זלמן לא היה מתעלף מחמת כך!

הספור עם הגר"ח הנ"ל אפשר להבין כי עד אחד נאמן באיסורין, ואם אומר שזה מותר או אסור נאמן, אבל אם יודע יסודין יהיה לו ספקות בזה.

סיפר רבנו שאחד סיפר להגר"ח על יהודי שלא היה לו זש"ק והיה אדמו"ר אחד בורשא ברחוב פלוני שאמר לו תבוא אלי לחג השבועות ותיפקד בזש"ק וכן הוה, וחלף זמן, אמר לו החסיד שרוצה גם בת, אמר לו שיבוא שוב לחג השבועות ויפקד, וכן הוה, ענהו רבי חיים שלא מאמין שיש כזה שם רחוב כלל, עכ"ד. ואי אפשר להאמין לסיפורים.

עוד בענין חובות שלא שולמו, ומצטערים עליהם בהוה עלמא.

א' לך לך ב' חשון תשע"א. הרב שליט"א בעל הגמ"ח הגדול בירושלים סיפר לרבנו. אחד ביקש ממני הלוואה והוא היה מועד לא להחזיר, ולא הלוויתי לו. אחד טלפן למענו לבקש שאלווה לו ואמרתי לו האם אתה מוכן להיות ערב, והשיב בחיוב. אמרתי לו תדע שהוא לא ישלם, ואתה תצטרך לשלם, הוא שמע ואמר אעפ"כ אני ערב והוא חתם. בסופו של דבר הלווה לא שילם, והערב גם לא היה לו, ולא שילם. תבעו אותו לדין תורה פעם א' ב' ולא הגיע ובפעם הג' הודיע אותו הערב כי הוא חולה ולכן לא יכול לבוא שאלו אותו ומה היה בב' הפעמים ראשונות שלא באת?! באמת אחרי שבועיים מת הערב והתברר שאכן היה חולה במחלה הידועה והיה בעל יסורים. אחד מהמנחמים הגיע לאלמנה ואמר לה כי בעלך מת בגלל הקפדתו של בעל הגמ"ח (וזה שקר גמור כי לא הקפדתי) ונקראתי בדחיפות לת"ח בירושלים ואמר לי תדע לך שהוא לא חייב לך כלום. ענתי לו אם לענין שלא יסבול בעוה"ב אני מסכים שלא יסבול, אבל הוא כן חייב לי. חלפו חודשיים ובנו של הנפטר בא חיזור כסיד וסיפר לי כי אבא בא בחלום לאמא ואמר לה שמעכבים אותו להיכנס לעוה"ב בגלל החוב, ומיד עשו הסדר תשלומים, ושילמו. ומרן הגראי"ל לא כל כך רצה לקבל

ויש לפעמים שהברכות והעצות מתקיימות בזכות השואל שמאמין באמונה שלמה שדברי החכם מתקיימים ובזכות זה באמת מתקיימים, ואם לא היה מאמין בזה בלב שלם, באמת לא היו מתקיימים בו, ונמצינו שדבר זה מתחלף לפי השואל. וראינו כך כמה פעמים אצל גדולי ישראל.

המשיך רבנו: הכרתי אחד, שעסק בסחורה לא חוקית, אך היה נכנס לחזון איש ומתברך ממנו, והאמין מאד בברכתו. עד שכאשר המשטרה עלתה עליו, אמר לידידיו ברוגע ושלוה: אינני מפחד מהם כי יש לי ברכה מהחזון איש, ואכן סוף דבר ששיחררו אותו לחופשי.

סיפר רבנו: לפלוני היו כאבי רגלים, האדמו"ר רבי אהרן מבלז זצ"ל אמר לו לקחת תרופה מסוימת, הוא עשה כעצתו והכאבים חלפו. לימים, פגש בו חברו עם אותם כאבי רגלים, והוא מיהר להציע לו כי יקח את התרופה הנ"ל, כך עשה, אך ללא הועיל. ההוא [הראשון] נכנס לאדמו"ר ושאלו, מדוע לי, התרופה הועילה, ולחברי אינה מועלת, השיב לו האדמו"ר בתמיהה: אתה מציע לחברך את התרופה שאמרתי לך, ואיך היא תועיל, הרי כתוב "מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות", צריך שזה יהיה "מכאן", ולא שאתה תאמר את מה שאמרתי לך.

פעם אמר רבנו למקורבו: עצם הדבר שמקבל הברכה חושב שתלמיד חכם מברכו, [אף אם באמת אינו כך] הברכה יכולה להועיל, בזכות אמונה זו, ובאופן כללי, כפי גודל אמונת המתברך, כך מועילה הברכה.

מעשה היה באחד שהגיע לרבנו לבקש ברכה על היותו עומד למשפט קשה כיון שנפלט כדור מרובהו שלא בכוונה, שאל אותו רבנו: "האם אתה שומר שבת?" הוא השיב בשלילה, אמר לו: "אם תשמור שבת הכל יהיה בסדר", ואכן קיבל על עצמו לשמור שבת, וכאשר הגיע לבית משפט אמרו לו כי המסמכים המרשיעים אבדו.

חלפו כמה שבועות, והאיש החליט שאם כבר בין כה נאבד הדפים והכל בסדר, אם כן כבר אינו צריך לשמור שבת רח"ל, וחילל שבת ו... ביום ראשון שלמחרת קיבל מכתב למשפט "כי נמצאו המסמכים" והוא נידון למאסר ארוך.

לגבי עצות החכמים ותבונתם סיפר רבינו בזימנא חדא: למעונו של החזון איש הגיע מכתב שאלה: האם צריך לעשר לחם? השואל חתם את שמו: 'הרב' פלוני וכתב את הכתובת שלו בפתח תקוה. החזו"א אמר לי שאם חתם הרב, ודאי שהוא בחור... ושלא אותי [שלמדתי בפתח תקוה] להגיד לו בעל פה כי צריך לעשר.

כל
משאלותיך
תרעו

כאשר הגעתי לפתח תקוה הלכתי על פי הכתובת המצוינת על המעטפה, והגעתי למחסן גדול בו ישנו הבחורים הצעירים של ישיבת אור ישראל. על יד הפתח היה רשום שמות הילדים, ומצאתי את שמו ברשימה. משם הלכתי לראש הישיבה וסיפרתי לו כי יש לי תשובה בשביל הבחור. הוא קרא לו, ואמרתי באוזניו את תשובת מרן זללה"ה. ראש הישיבה שאל את הבחור מדוע כתבת "הרב" והשיב: כי בלי זה הוא לא היה עונה לי... (אותו בחור פרץ וצמח אח"כ, ונהיה לת"ח).

ואגב, הוסיף רבינו ואמר: כאשר הייתי שב מידי שבת מפתח תקוה לבני ברק, בחורים משיבת פתח תקוה היו משגרים עימי שאלות למרן החזון איש זללה"ה, ובעיקר, לברר שמועות שנאמרו בשמו, וכמדומה, שלא קרה אפילו פעם אחת שהשמועה הייתה נכונה לחלוטין, אלא בחצי מהמקרים הוא כלל לא אמר, ובחצי האחר הוא אמר את ההיפך הגמור... [ולכן גם אין להאמין לשום דבר בשמי, - דברי רבנו].

וסיפר רבנו: עובדא הוה שבנוכחותי נכנס יהודי ושאל את החזון איש שאלה. החזו"א השיב. שמעתי גם את השאלה וגם את התשובה. מיד כאשר הלה יצא אמר לי החזון איש בחיוך: רצונך לראות דבר מעניין, תצא אחרי היהודי הזה ותשאל אותו מה עניתי לו, ותראה שיאמר לך ההיפך ממה שאמרתי, ואכן, יצאתי אחריו ושאלתי מה השיב לך החזו"א? ואמר לי ההיפך ממש ממה שהשיב לו. מרן בחכמתו ראה עליו שמבין מה שרוצה להבין ואינו מדקדק באמת לדעת את דעת החזו"א, אלא רוצה לשמוע תשובה מסוימת ומה שרצה לשמוע כך הבין...

קונטרס הגראי"ל והגר"ח

בשמים יודעים הכל³⁵

ספרתי לרבנו כי רבי ג. הוניגסברג שליט"א סיפר שיצא זה עתה ספר של מרן הגראי"ל שליט"א והפצירו בו שיזכיר את הרבנית ע"ה, שזה עתה מלאה שנה להסתלקותה, ולא הסכים בשום אופן, ואמר: בשמים יודעים הכל.

ושאלתי (את רבנו), הנה היום כל אחד שמוציא קונטרס כבר מזכיר באריכות את אשתו, וכמדומה שברוב הספרים של הגדולים לא נמצא דבר זה, ורק אצל ה"אבי

35. קונטרס קטן זה הוא מעט מהרבה עניינים שטמונים ברחבי הספר בפנים.